

Жеглінська Т.О.

*старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Лукомська А.А.
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ВИЗНАЧЕННЯ «ДЕРЖАВНОЇ» Й «ОФІЦІЙНОЇ» МОВИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Кожній країні властивий свій підхід щодо мовної політики відповідно до власного унікального політичного, історичного, соціального, економічного досвіду, культурних традицій, національній особливості. Переважна більшість європейських країн основоположні принципи мовної політики визначаються в їх конституціях за допомогою визначення офіційної (державної) мови або мов. В даному випадку слід зауважити, що поняття «офіційна мова» і «державна мова» є тотожними. Проте, в конституціях держав Європи використовується або поняття «офіційна мова», або поняття «державна мова». Тому вважаємо за доцільне провести аналіз європейських країн на предмет визначення «державної» та «офіційної» мови.

Таким чином у конституціях Румунії, Болгарії, Словенії використовується поняття «офіційна мова», а у конституціях України, Словаччини, Білорусії, Литви – поняття «державна мова».

У таких країнах, як Хорватія і Сербія, перевага віддається поняттю «мова для офіційного використання», адже їхнім законодавством взагалі не передбачено таких понять як «офіційна мова» або «державна мова». Так, ст. 12 Конституції Хорватії проголошує: «Хорватська мова та латинський шрифт обов'язкові для офіційного використання у Республіці Хорватія [1]. А ст. 10 Конституції Сербії зазначає: «Сербська мова та кирилиця обов'язкові для офіційного використання у Республіці Сербія» [2].

Конституції Туреччини та Франції наголошують на тому, що мовою держави є мова титульної нації. Очевидно, що йдеться про державну мову, а отже офіційно закріплену.

Існують й такі країни, конституції яких взагалі не містять будь-яких згадок щодо статусу мови. Відповідна практика властива зазвичай унітарним монархічним державам, у тому числі Швеції, Норвегії, Нідерландах, Данії, а також Великобританії, яка взагалі немає писаної Конституції. Переважну більшість населення у цих державах становлять представники однієї титульної нації – відповідно шведської, норвезької, нідерландської, датської і

англійської – як офіційної (державної) має давні звичаї, традиції, і це є очевидним [3, с. 44-45].

Таким чином, провівши аналіз законодавства та конституції країн Європи, ми дійшли до висновку, що існує три типові моделі вирішення проблеми офіційної (державної) мови:

1) модель єдиної офіційної (державно) мови, іншими словами, наявність в країні єдиної загальновизнаної на законодавчому рівні мови, яку повинні поважати та використовувати усі громадяни на всій території держави у всіх сферах життя (Італія, Великобританія, Німеччина, Франція, Португалія, Австрія, Угорщина, Польща, Ісландія, а також всі держави східної та центральної Європи (крім Білорусі), скандинавські та прибалтійські країни (крім Фінляндії), Румунія, Болгарія, Сербія, Туреччина та інші;

2) модель, яка передбачає можливість існування поряд з однією офіційною (державною) мовою інших офіційних мов в окремих її регіонах – офіційної мови регіону (країни, де на певних частинах територій проживають представники відмінних від титульної нації автохтонних інтересів: Македонія, Іспанія, Словенія, Хорватія);

3) модель законодавчого закріплення в державі декілька офіційних (державних) мов (держави, у межах територій яких існують більш-менш чіткі етнічні кордони поміж автохтонними етнічними групами: Ірландія, Швейцарія, Фінляндія, Бельгія тощо) [4, с. 250-251].

З вищесказаного випливає висновок про те, що конституційне право зарубіжних країн на позначення визнаної (визнаних) законами або конституцією мови (мов), якій (яким) державою безпосередньо надано правовий статус обов'язкового застосування усіма сферами публічного життя, а також на всій території держави, зазвичай вживається поняття «державна мова» або «офіційна мова». Аналіз мовної політики та мовної практики держав надав нам можливість виокремити те, що кожна з них вирішує мовну проблему, виходячи зі специфіки мовної ситуації; є країни, яким притаманний поділ у мовному сенсі на відповідні групи через її історичне минуле та сучасні реалії, форму державного правління, адміністративно-територіальний устрій тощо. Тому, тільки після безпосереднього узгодження положень різних законодавчих актів та подальшого подолання суперечностей між ними, можна проводити толерантну, послідовну та виважену державну мовну політику.

1. Конституція Хорватії від 22 грудня 1990 (неофіційний переклад). Інтернет-бібліотека конституцій держав (країн) світу. URL: <https://worldconstitutions.ru/?p=107> (дата звернення 10.06.2023).

2. Конституція Сербії від 30 вересня 2006р. (неофіційний переклад). Інтернет-бібліотека конституцій держав (країн) світу URL: <https://worldconstitutions.ru/?p=369> (дата звернення 10.06.2023).

3. Клименко Л. С. Законодавче регулювання мовної політики країн світу

(порівняльно-правовий аналіз). *Університетські наукові записки*. 2011 р. № 1. С. 40-46.

4. Абрамова Д. С. Зарубіжний досвід формування та реалізації мовного законодавства і можливості його використання в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 2. С. 248-254.

Олійник Ю.В.

викладач кафедри теорії

та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

СУТТЄВІ ОЗНАКИ ПОНЯТТЯ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Права людини є складним багатовимірним явищем, яке має еволюційний характер. Протягом історії розвитку людства вплив прав людини на всі явища і фактори соціальної дійсності був значним. Люди визначали природу, сутність закону, його зміст і спосіб дії. Навіть термін «етика прав людини» з'явився, щоб обґрунтувати загальний статус прав людини і вказати, що кожна людина повинна керуватися ними у своїх діях.

Різні етапи розвитку суспільства відповідали індивідуальним уявленням про права окремої особистості, про те, що дозволено і заборонено в її поведінці. Ці ідеї знайшли вираження в праві, в його функціях, у законодавстві та правозастосуванні, у політиці, в економіці, в соціальних та державних інститутах. Правовий статус особи, її роль і значення в суспільстві, можливість її самореалізації, ефективність і адекватність механізму реалізації і захисту прав і свобод людини, а також значення правової системи і всі закони залежали від цього.

Проведений аналіз історичних документів і наукових праць з історії держави і права дозволяє зробити висновок про те, що світова спільнота пройшла значний шлях у визнанні та гарантуванні права на правничу допомогу в його сучасному розумінні та обсязі. За допомогою найважливіших правових пам'яток в історії людства можна простежити, як окремі елементи права на правничу допомогу розвивалися відповідно до потреб часу і, нарешті, об'єднувалися в єдину, загально визнану структуру, сформульовану в основних міжнародних договорах з прав людини.

Конституційний Суд України зазначає, що забезпечення права кожного на правову допомогу згідно з частиною другою статті 3 статті 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи належного рівня правової допомоги. Такі зобов'язання вимагають встановлення порядку, умов і способів надання такої допомоги в законах України та інших правових актах. Проте не всі спеціальні закони України, зокрема процесуальні норми, містять норми щодо реалізації такого права, що